

Työtaturma- ja ammattitautivakuutuksen vakuuttamattomat palkat laskivat alle 30 miljoonan euron vuonna 2021

38

Tapaturmavakuutuskeskuksen analyysiä

17.3.2022

Työtapaturma- ja ammattitautivakuutuksen vakuuttamattomat palkat laskivat alle 30 miljoonan euron vuonna 2021

Vuonna 2021 Tapaturmavakuutuskeskuksen valvonnassa tutkittiin 4 627 työnantajaa, joista vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyöneitä löytyi 2 666. Vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyöneiden työnantajien kirjo oli hyvin laaja, mutta aiempien vuosien tuloksia vastaava. Työnantajat ovat hoitaneet työtapaturma- ja ammattitautivakuuttamisvelvollisuutensa lähtökohtaisesti hyvin Suomessa.

Teksti: Niina Laakso, Tapaturmavakuutuskeskus

Vakuuttamisvelvollisuuden valvonta vuonna 2021

Tapaturmavakuutuskeskus (TVK) valvoi 2021 työnantajien työtapaturma- ja ammattitautivakuuttamisvelvollisuuden täyttämistä kuudetta vuotta. Valvontatoimenpiteiden kohteena ovat kaikki Suomessa palkkaa maksaneet työnantajat. Vuosi oli toinen vuosi, jolloin TVK:n oman nk. massavalvonnan perusteena käytettiin tulorekisteristä saatavia palkkatietoja.

TVK:n massavalvonta perustuu tulorekisteristä saataviin tietoihin. Massavalvonnan lisäksi TVK sai tapauksia tutkittavaksi myös muun muassa sattuneen työtapaturman selvittelyn yhteydessä sekä aluehallintoviranomaisen tai verottajan ilmoituksella. Tapauksia tuli ilmi myös työnantajan omalla ilmoituksella. Näiden tapaus-

ten määrät ovat kuitenkin vähäisiä verrattuna massavalvonnan kautta tutkittavaksi päätyviin tapauksiin. Tässä raportissa ovat mukana kaikki TVK:n valvonnassa tutkitut tapaukset.

Työnantajat ovat hoitaneet työtapaturma- ja ammattitautivakuuttamisvelvollisuutensa lähtökohtaisesti hyvin Suomessa. Silloin kun vakuutus on jäänyt puuttumaan, syynä on ollut TVK:n saaman palautteen perusteella useimmiten tiedonpuute. TVK:ssa on kiinnitetty huomiota tähän ja TVK painottaa valvontatehtävässään myös ennaltaehkäisevän valvonnan toimenpiteitä (mm. tiedottaminen sekä kohdennetusti että yleisellä tasolla).

Tulorekisteri-ilmoitustietojen hyödyntäminen on tehostanut edelleen valvontaa. Valvonta on muuttunut myös ajantasaisemmaksi

eli laiminlyöntiin pystytään puuttumaan huomattavasi nopeammin laiminlyönnin toteamisen jälkeen. Valvonnan ajantasaisuuden myötä vakuuttamattomien palkkojen kokonaissummat laskivat edelleen. Vakuuttamattomat palkat olivat vuonna 2021 todetuissa laiminlyöntitapauksissa vajaa 30 miljoonaa euroa eli hieman yli 20 miljoonaa euroa vähemmän kuin edellisvuonna ja yli 40 miljoonaa vähemmän kuin vuonna 2019. Myös laiminlyönnin seurauksena määrätyt maksut ovat pienentyneet tasaisesti laiminlyöntiin nopean puuttumisen johdosta.

Valvonnan tehostumisen myötä myös vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyöneiden työnantajien joukko on jatkanut maltillisen tasaista kasvua. Samaan aikaan tutkittavien tapausten määrä laski vuonna 2021 huomattavasti, koska ”tarpeettomien” tapausten tarkastelu väheni selvästi.

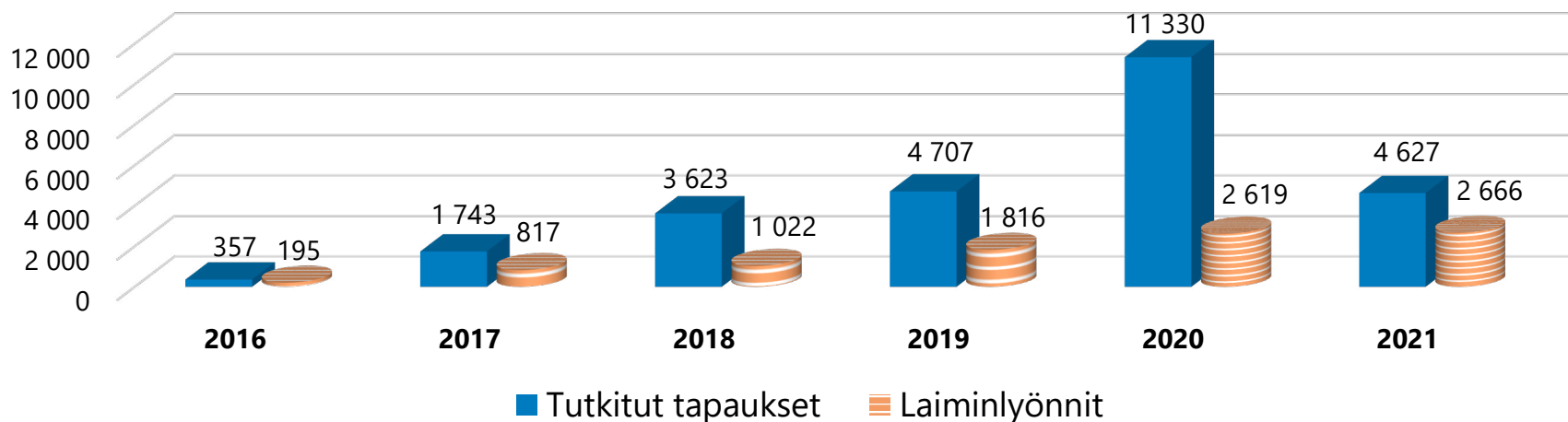
Vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyöneet työnantajat ovat vuodesta toiseen olleet samankaltaisia. Vuonna 2021 oli havaittavissa pieniä muutoksia työnantajan toimialojen jakaantumisessa. Kyseessä ei kuitenkaan ollut kovin merkittävä eroista tai muutoksista. Sen sijaan kotitalouksien osuus kasvoi 18 %:sta 27 %:iin tarkasteluvuonna 2021 samalla kun osakeyhtiömuotoisten työnantajien osuus väheni 48 %:sta 38 %:iin.

Suuri osa laiminlyöjistä oli vakiintuneita vain muutaman työntekijän työllistäviä työnantajia

Vuonna 2021 tutkituista tapauksista 2 666 työnantajan todettiin laiminlyöneen vakuuttamisvelvollisuutensa.

Vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyöneiden työnantajien kirjo oli jälleen hyvin laaja. Laiminlyöneiden työnantajien työnantajamuodot

Kaavio 1. Tutkitut ja todetut laiminlyönnit 2016–2021

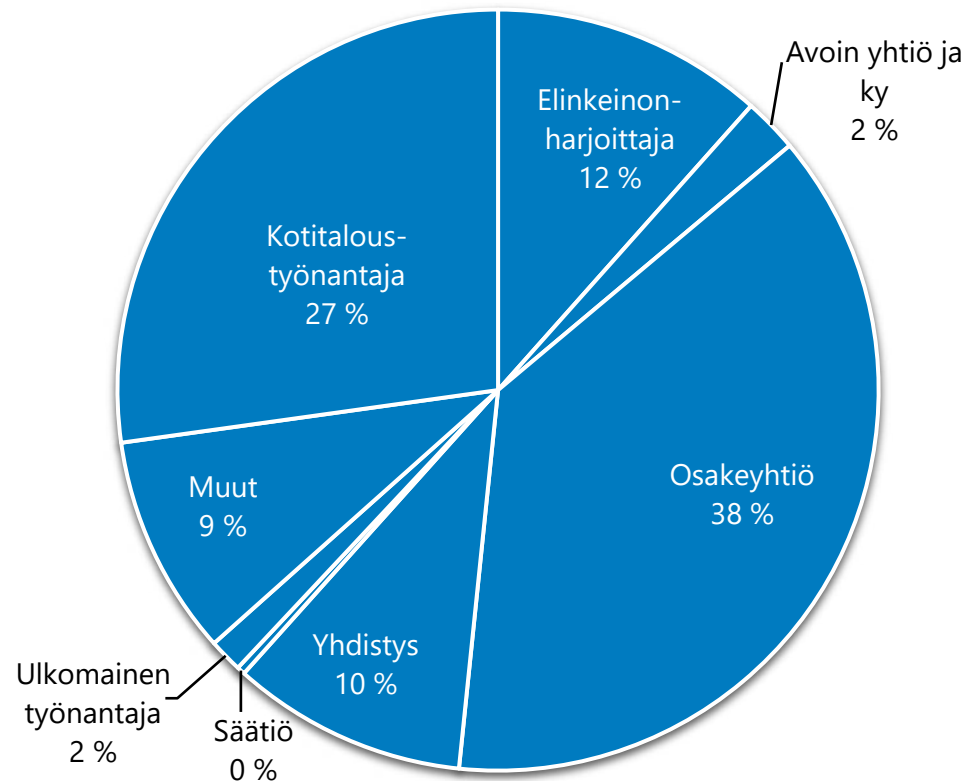

Kaavion 1. tietosisältö Excel-tiedostossa

sekä työnantajien toimialat olivat kuitenkin hyvin samankaltaiset tarkasteluvuonna kuin aiempina vuosinakin, vaikka pientä hajontaakin oli havaittavissa.

Vuoden 2021 aineistossa kotitaloustyönantajien osuus kasvoi edelleen, kun taas osakeyhtiömuotoisten työnantajien osuus jatkoi laskemistaan edellisiin vuosiin verrattuna. Vuonna 2021 laiminlyöntitapauksiksi todetuista työnantajista 38 % (48 % vuonna 2020 ja 59 % vuonna 2019) oli osakeyhtiömuotoisia yrityksiä. Prosenttiosuuksien muutokset kertovat varmastikin enemmän valvonnan tehostumisesta sekä valvonnan kattavuuden parantumisesta kuin siitä, että kotitaloudet olisivat vuosittain enenevässä määrin teettäneet työtä ilman vakuutusta. Edellisvuosiin verrattuna elinkeinonharjoittajien osuus pysyi lähes samana ja oli 12 % (vuonna 2020 13 %). Kotitalouksien osuus kasvoi edelleen 27 %:n osuuteen vuonna 2021 (vuonna 2020 18 % ja vuonna 2019 6 %).

Kaavio 2. Vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyöneet työnantajat 2021

Kaavion 2. tietosisältö Excel-tiedostossa

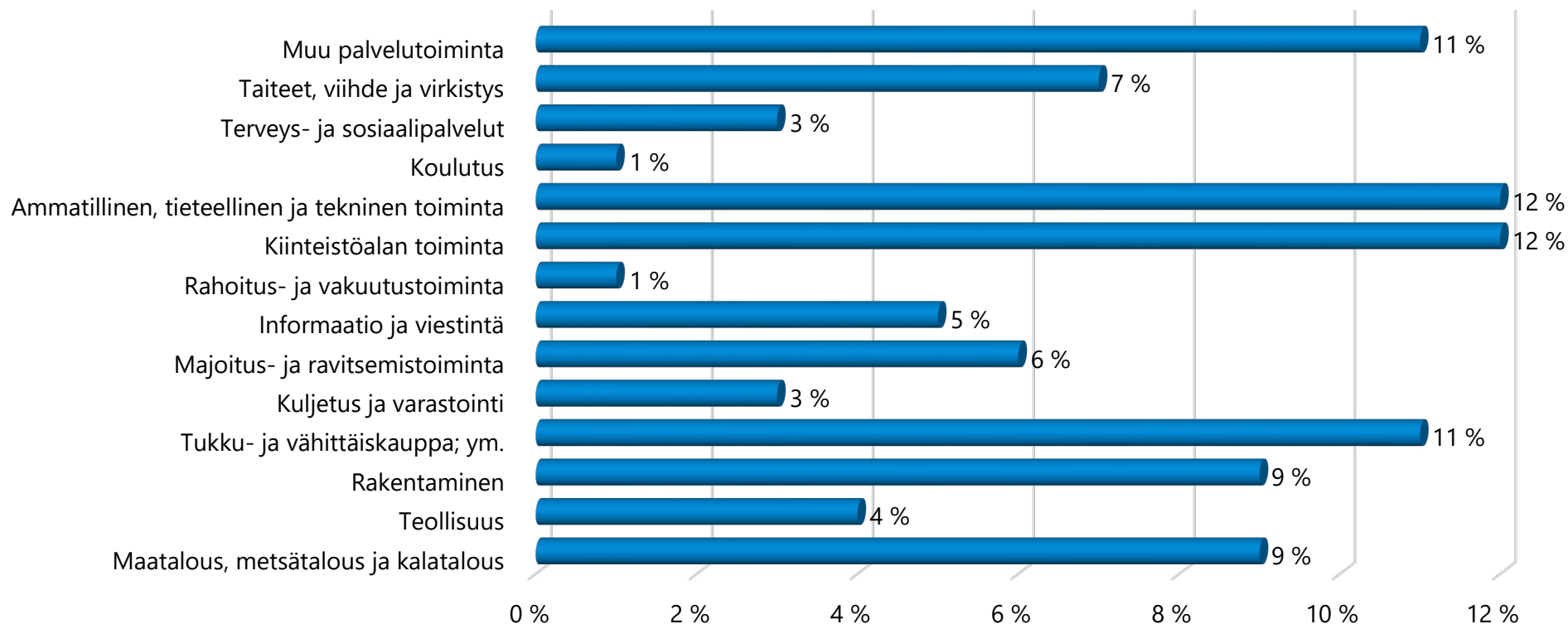

Seuraavassa tarkastellaan tarkemmin organisaatioita, jotka olivat laiminlyöneet vakuuttamisvelvollisuutensa. Kotitaloustyönantajat eivät kuulu tähän tarkasteluun.

ammattillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta, kaupanala sekä muu palvelutoiminta erottuvat osuuksillaan hienoisesti joukosta.

Vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyöneet työnantajayritykset jakautuivat eri toimialoille hyvin laajasti ja vain kiinteistöala,

Kaavio 3. Laiminlyöneiden työnantajien osuudet toimialaluokittain

Kiinteistöala ja ammatillinen ja tieteellinen ala nousi yleisimmiksi toimialoiksi pienellä erolla muihin toimialoihin. Kaavio ei sisällä kotitaloustyötä, joka oli pääsääntöisesti lasten- ja kodinhoitoa tai saneeraus- ja talonrakennustyötä.

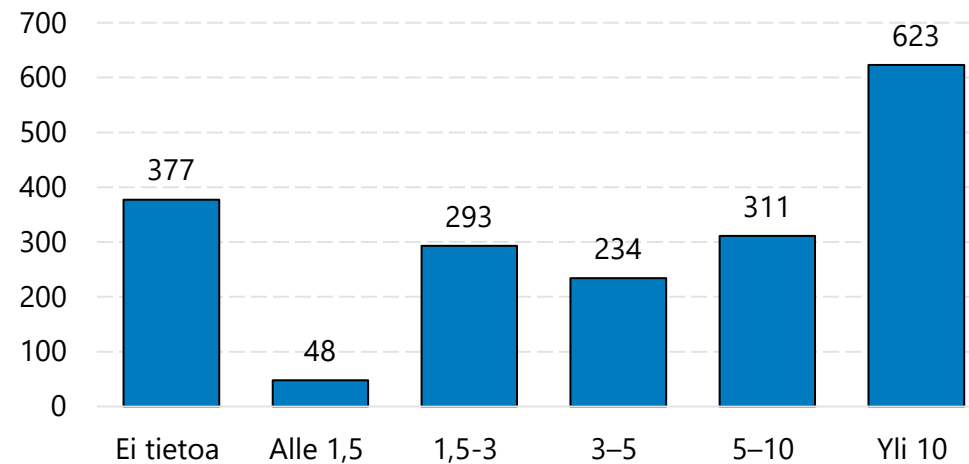
Kaavion 3. tietosisältö Excel-tiedostossa

Edellisvuoden tapaan ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toimialan työntajien toimialaluokista suurin mutta tällä kertaa samalla osuudella kiinteistöalan työntajien kanssa 12,8 %:n osuuksillaan (vuonna 2020 ammatti ja tieteen osuus oli 13,4 %. Kiinteistöala vuonna 2020 7,2 % osuus).

Kaupanala jäi 11,7 %:n osuuteen mutta ero ei ollut merkittävä edellisvuosiin verrattuna (vuonna 2020 kaupanalan osuus oli 13,4 %). Myös rakennusalan osuus laski vuonna 2021 hienoisesti 11,3 %:n osuudesta 9,6 %:n osuuteen. Erot toimialojen jakaantumisessa eivät ole edelleenkään mitenkään kovin merkittäviä. Vuodesta toiseen laiminlyöntien osuus on suurimmillaan kaupan, ammatillisen ja tieteellisen alan sekä rakennusalan toimialoilla. Ehkä merkittävien ero oli kiinteistöalan osuuden nousu suurimmaksi toimialaksi 5,5 prosenttiyksikön nousulla. Kiinteistöalan työntajissa oli edustettuna enenevästi asunto-osakeyhtiöitä. Ammatillinen ja tieteellinen ala piti sisällään lähinnä konsultointityötä.

Muu palvelutoiminta sen sijaan kohosi vuonna 2021 suurimpien toimialojen joukkoon 11,7 %:n osuudella. Muu palvelutoiminta piti sisällään erilaisia järjestöjä ja yhdistyksiä, joiden tarkoituksena oli edistää jäsenkuntansa etujen ajamista ja intressien edistämistä. Majoitus- ja ravintola-ala on myös edellisvuosien tapaan ollut kärkikolmikön tuntumassa 6,4 %:n osuudellaan. Ehkä pandemian vaikuttaa hienosiin prosenttiosuuksien muutoksiin varsinkin majoitus- ja ravitsemusalan osuuden pienenemisellä (vuonna 2020 osuus oli 8,2 %).

Kaavio 4. Laiminlyöneiden työntajayritysten toiminta-aika

Toiminta-ajan mukaan luokiteltujen laiminlyöneiden työntajien lukumäärät ja osuudet. Vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyönyt yritys oli toiminta-ajalla mitattuna vakiintunut yritys ja ehtinyt toimia usein jopa yli kymmenen vuotta.

Kaavion 4. tietosisältö Excel-tiedostossa

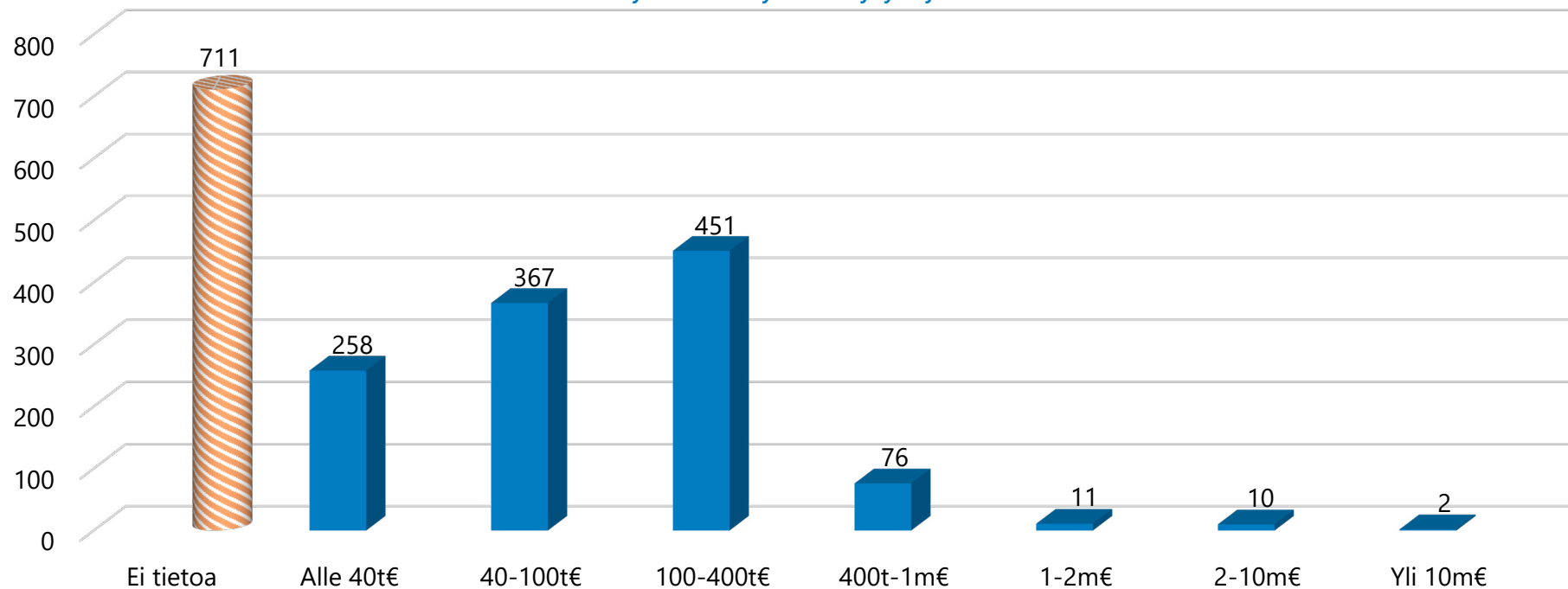
33 % vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönneistä työntajista toimi Uudellamaalla. Vuonna 2020 Uudenmaan osuus oli 40 %.

Vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyöneet työntajat olivat elinkaarensa mukaan vakiintuneita yrityksiä kuten aiempinakin vuosina on todettu. Useat yritykset olivat toimineet yli kymmenen vuotta kuten kaaviosta 4 havaitaan. Yrityksien toiminta-ajassa ei ole ollut vuosittain juurikaan eroja, vaan kyseessä ovat olleet pitkään toimineet yritykset. Kaaviosta ei kuitenkaan ilmene se, kuinka kauan yrityksellä on ollut palkattua työvoimaa eli toiminta-aika ei suoraan kerro aikaa, jonka yritys on toiminut työntajana.

Laiminlyöntiajan pituus vaihteli merkittävästikin. Vain muutamalla yrityksellä todettiin laiminlyönnin jatkuneen koko tutkittavan ajan, joka on kuluva vuosi ja viisi edellistä vuotta. Siten valtaosassa tutkituista tapauksista työnantajalla oli joko ollut vakuutus jonkin aikaa tutkittavalla ajanjaksolla tai työnantajalla ei ollut ollut palkattuja työntekijöitä koko ajan tutkitulla ajanjaksolla. Tarkasteluvuonna tutkittiin myös alle vuoden kestäviä laiminlyöntijaksoja mutta tästä huolimatta yritysten toiminta-aika ei juurikaan poikennut aikaisemmista vuosista, jolloin tutkittiin vain kokonaisia vuosia. Lyhyemmät ja satunnaisemmat laiminlyönnit eivät tässä aineistossa kohdistuneet uusiin ja aloittaviin yrityksiin.

Liikevaihdolla kuvattuna vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyöneet työnantajayritykset sijoittuivat luokkiin 'pieni- keski-suuri' kuten kaaviossa 5 kuvataan. Suurimmalla osalla yrityksistä ei ollut saatavissa liikevaihtotietoja, mutta näillä yrityksillä liikevaihto tuskin oli merkittävä. Myös liikevaihdon jakaantuminen on vakiintunut jo vuodesta toiseen mutta vuonna 2021 suuryritysten laiminlyöntejä todettiin selvästi vähemmän eli 23 yrityksellä liikevaihto oli yli miljoona euroa, kun vastaava luku vuonna 2020 oli 42 yritystä.

Kaavio 5. Laiminlyöneiden työnantajayritysten liikevaihto

Laiminlyöneiden työnantajayritysten toiminnan laajuus liikevaihdolla kuvattuna. Vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyönyt työnantaja oli usein liikevaihdoltaan pieni yritys. Vain hyvin pienellä osuudella työnantajista oli yli 400 tuhannen euron liikevaihto.

Vakuuttamattomaksi jääneet palkat vajaa 30 miljoonaa euroa

Vakuuttamattomaksi jääneet palkkasummat ovat laskeneet vuoden 2019 reilusta 70 miljoonan ja vuoden 2020 reilusta 50 miljoonan euron palkkasummasta vajaaseen 30 miljoonan euron palkkasummaan vuonna 2021. Vakuutuksen ulkopuolelle jääneiden palkkojen lasku oli odotettavissa koska tulorekisterin hyödyntämisen myötä laiminlyöntiin voitiin puuttua aiemmin eikä vakuuttamaton palkanmaksu päässyt jatkumaan kovinkaan pitkään.

Palkat jakautuivat laajasti useammalle sadalle eri ammattiryhmälle. Työnantaja ilmoittaa tulorekisteriin itse työntekijöidensä ammattiluokat, jotka TVK saa suoraan tulorekisteristä. Tämä selittää ammattiluokkien suuren hajonnan. Vakuuttamattomissa palkoissa erottui kiinteistöhuollon tehtävät, mikä on linjassa myös vakuuttamattomien työnantajien suurimman toimialan eli kiinteistöalan kanssa. Myös kirvesmiesten sekä myyjien ja toimistoavustajien ammattiryhmät olivat laajemmin edustettuina vakuuttamattomissa palkoissa.

Kun vakuutuksen laiminlyöneitä työnantajayrityksiä tarkastellaan maksettujen vuosipalkkojen mukaan, yli puolet eli 63 % vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyöneistä yrityksistä oli maksanut palkkaa alle 15 000 euroa vuositasolla. Kaavio 6 osoittaa vakuutuksen laiminlyöneiden yritysten palkanmaksun euromäärät vuositasolla, mikäli se on ollut verohallinnolla saatavilla. Vuositasoiset palkanmaksutiedot eivät kuvaa sitä, että kyseiset palkat olisivat koko-

naan jäänyt vakuutusmaksujen ulkopuolelle vaan laiminlyönti on voinut olla vain pienen osan vuotta ja muu aika on vakuutettu asianmukaisesti.

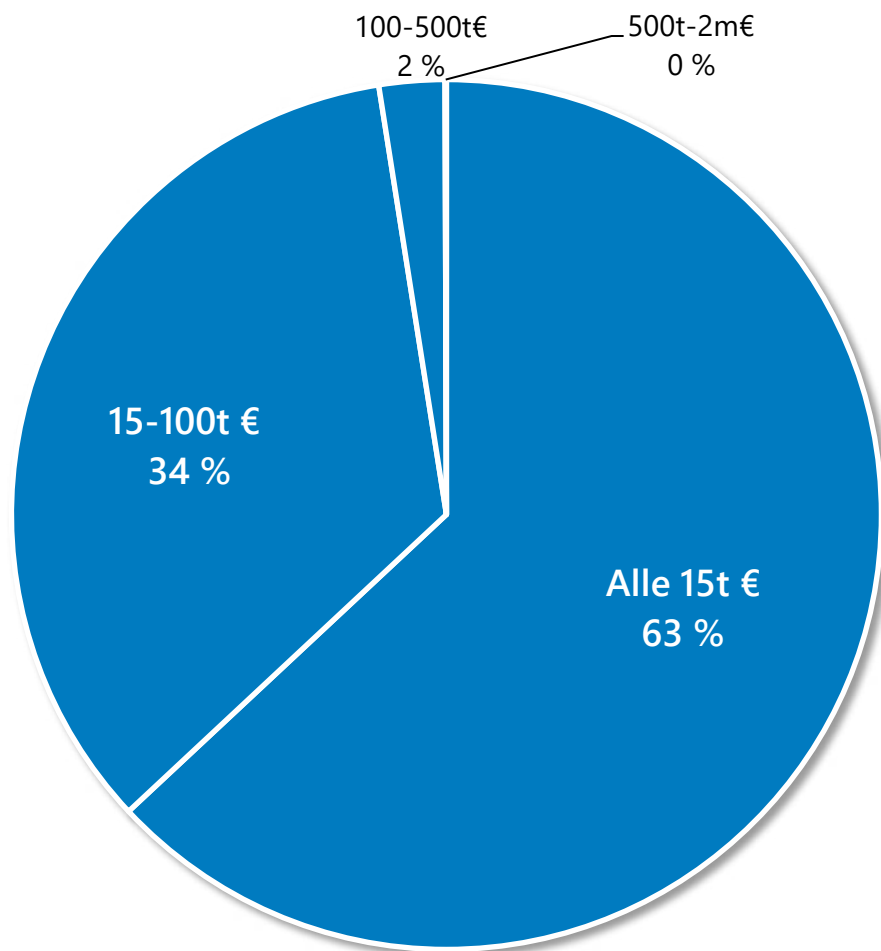
Vuonna 2021 vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyöneet yritykset maksoivat selvästi palkkaa vähemmän vuositasolla kuin aiempina vuosina. Esimerkiksi vuonna 2020 alle 15 000 euroa vuositasolla maksavia työnantajia oli vain 18 % ja 15 000–100 000 euroa palkkaa maksavia oli 45 %. Suuryrityksiä eli yli miljoona euroa palkkaa maksavia työnantajia ei vuonna 2021 joukkoon mahtunut lainkaan.

Vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyöneiden työnantajien palkan-saajamäärät vuositasolla osoittaa, että työnantajat työllistivät keskimäärin vain muutaman työntekijän kuten kaaviosta 7 havaitaan. Usein tilanne oli myös se, että työntekijöitä oli palkattu satunnaisesti eikä työntekijät välttämättä työskennelleet koko vuotta. Vaikuttaisi myös siltä, että työntekijät eivät välttämättä ole työskennelleet kokoaikaisesti vaan työntekijöiden tarve on ollut osa-aikaista.

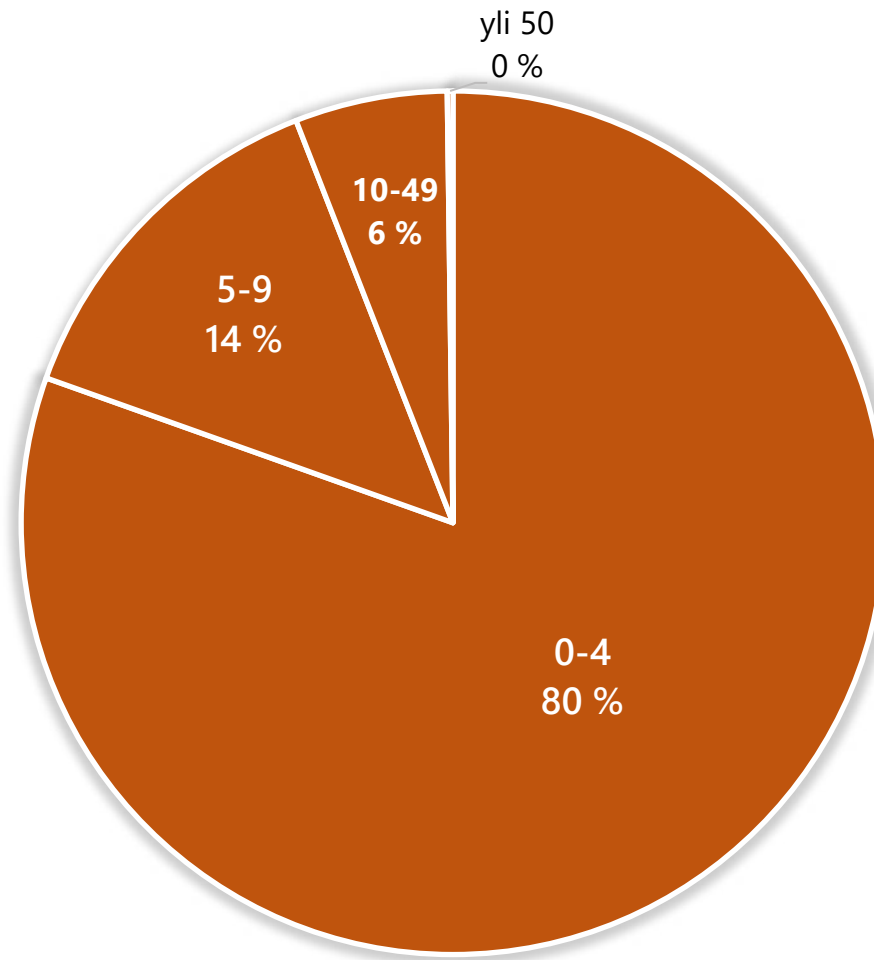

Kaavio 6. Laiminlyöneiden työnantajien töistä maksetut palkat vuositasolla

Laiminlyöneiden työnantajayritysten toiminnan laajuus maksetuilla palkoilla vuositasolla kuvattuna. Suuri osa työnantajayrityksistä oli maksanut palkkaa alle 15 000 euroa vuositasolla.

Kaavio 7. Vakuuttamatonta työtä tehneet palkansaajat vuositasolla

Laiminlyöneiden työnantajayritysten palkansaajien lukumäärät vuositasolla kuvattuna. Valtaosa vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyöneistä työnantajista työllisti ainoastaan alle 4 työntekijää.

Vakuuttamisvelvollisuuden laiminlyönteillä työntajilla puutteita myös työttömyysvakuutusmaksuissa

Silloin kun työtapaturma- ja ammattitautivakuuttamisvelvollisuus oli laiminlyöty, 34 %:lla näistä yrityksistä oli havaittu puutteita myös työttömyysvakuutusmaksuvelvollisuudessa. Tämä vastaa suunnilleen vuoden 2020 tasoa, jolloin puutteita työttömyysvakuutusmaksuissa oli 39 %:lla. Huomion arvoista kuitenkin on, että työttömyysvakuutusmaksut hoidetaan jonkun verran paremmin kuin muistetaan ottaa työtapaturma- ja ammattitautivakuutus.

Muut velvoitteet vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyönteillä työntajilla näyttäisi olleen hyvin hoidettu. Vain 1 %:ia yrityksistä oli arvioverotettu mutta toisaalta verovelkaa oli 349 työntajalla yhteensä yli 3 miljoonaa euroa.

Laiminlyönnin seurauksena määrättiin noin 1,1 miljoonan euron maksut

Valtiokonttori määrää päätöksellään vakuutusmaksua vastaavan maksun ja laiminlyöntimaksun. TVK tekee Valtiokonttorille hakuksen velvollisuutensa laiminlyönteelle työntajalle määrättävistä maksuista. Vakuutusmaksua vastaava maksu määritetään vakuuttamatta jääneen työn määrän ja sen riskin perusteella. Kyse on kohtuulliseksi katsottavasta vakuutusmaksusta laiminlyönnin ajalta, maksimissaan kuluvalta ja viideltä edelliseltä kalenterivuodelta.

Laiminlyöntimaksu lasketaan kertomalla vakuutusmaksua vastaava maksu kertoimella, joka määritetään laiminlyöntiajan pituuden, laiminlyönnin tahallisuuden ja toistuvuuden perusteella. Laiminlyöntimaksu on työtapaturma- ja ammattitautilain mukaan enintään kolme kertaa sen suuruinen kuin vakuutusmaksua vastaava maksu. Laiminlyöntimaksu voidaan jättää myös määräämättä yksityiselle henkilölle, jos laiminlyöntiä ei voida pitää tahallisenä ja laiminlyöntimaksun määrääminen olisi kohtuutonta.

Laiminlyöntimaksu määritettiin lähtökohtaisesti käyttämällä kerrointa yksi eli laiminlyöntimaksu oli samansuuruinen kuin vakuutusmaksua vastaava maksu. Silloin kun työntajaja oli itse ilmoittanut vakuutuksen puuttumisen TVK:lle tai kyseessä oli kotitaloustyöntajaja, laiminlyöntimaksu määrättiin käyttämällä kerrointa 0,5. Silloin kun kyse oli poikkeuksellisesti toistuvasta laiminlyönnistä eikä laiminlyöntiä ollut korjattu kehotuksesta huolimatta, käytettiin kerrointa 2.

Vuonna 2021 lähetettiin 2 477 laskua vakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyönteille työntajille yhteensä 1 090 069 euron edestä (v. 2020 2 369 työntajaa, 1 490 321 euroa). Tarkasteluvuonna laskuja lähetettiin jälleen enemmän kuin aiempina vuonna, mutta laskut olivat jälleen keskimäärin pienempiä kuin edellisellä vuonna. Tulorekisterin hyödyntämisen myötä laiminlyöntiin puututaan aiemmin minkä vuoksi sekä laiminlyöntiajat sekä laiminlyönnin perusteena ollut palkkasummat jäivät pienemmiksi ja laiminlyöntimaksut ovat siten pienempiä. Keskimäärin työntajalle määrättävät maksut olivat pienehköjä muutamasta sadasta eurosta alle tuhannen euron suuruisiin maksuihin.

Suorituksia vuoden 2021 aikana saatiin 1 129 613 euroa kun vuonna 2020 saadut suoritukset olivat 1 309 142 euroa. Näin ollen myös saatavien suoritukset jatkavat laskuaan lähetettävien laskujen tapaan. Jatkuvan valvontaprosessin johdosta osa laskutetuista laiminlyöntitapauksista ja suorituksista koski vuotta 2020, ja toisaalta vuoden 2021 tapauksia siirtyi vuodelle 2022 perittäväksi.

Lähteet:

Raportissa esitetyt kaaviot ovat Harmaan talouden selvitysyksikössä teetetystä asiakasluokittelusta: Verohallinnon asiakasluokittelu A2/2022 14.1.2022 ”Työtapaturmavakuuttamisvelvollisuuden laiminlyöneet yritykset”. Asiakasluokittelussa on tutkittu vuonna 2021 työtapaturma- ja ammattitautivakuuttamisvelvollisuutensa laiminlyöneitä organisaatioita. Asiakasluokittelussa kuvataan kohdejoukon perustietoja, toiminta, velvoitteiden hoitoa ja taloutta poimintahetkellä.

Muut huomiot ja havainnot perustuvat TVK:n valvonnan omiin tilastoihin ja havaintoihin.

Lisätietoja:

Niina Laakso, niina.laakso@tvk.fi

Tapaturmavakuutuskeskus, TVK

Tässä analyysiraportissa esitetään analyysin laatijoiden näkemys aiheesta.

Analyysi on laadittu maaliskuussa 2022.

Tapaturmavakuutuskeskus TVK, Itämerenkatu 11-13, 00180 Helsinki